

מבעד למסורה

(שטורים בהסתכלות)

ואני אומר לכם רבותי כי אד לחנם מתאוונים ומתגול-לים על תל אביב שלנו. שהיא מלאה עבריינים ופושעי-ישראל ר"ל. כי פשו

אמונים בארצנו ויראיי-שמים חדלנו.

יאתם, תלמידי הקרובים והרחוקים טוענים וצועקים „נוואלד" על אנשי ת"א. שהם ממלאים תמיד את ה„סינמה" ועושים ימים כלילות בקוינו ועל התולות ושאר המקומות „הקרושים" בת"א. והנה נודע לי מפי תלמידי בהחלונות הגבוהים כי לא „מחצצפתה", והוכיח לי בראיות כי בימים נוראים זאת נתמלא ביהכנ"ס הגדול שלהם

הן מצד הפרושים והן מצד החסידים, והגב-אים התחילו דואגים כבר לבנין של בית-מדרש היש שיכול בו אלף מנינים מתפללים, ולפי חשבוננו יוצא כי ביום-כפורים זה היו בת"א לא פחות ולא יותר משמנה-עשר בתי-כנסיות חוץ ממנינים קטנים ו„קלייזליך" פרטים, כנהוג. ואנכי אנלה לכם בלחשיה כי הלורד-מאיר של ת"א בכבודו ובעצמו הוא חבר פעיל בחברת ש"ס. שלומדים בה „שעורי תלמוד" בכל ערב ונתן במתנה לחברה זו את התלמוד הירושלמי היפה של המונה א. מ. לונץ מירושלם.. הוא אשר אמרתי: אין לערד נשמה יהודית! בזמן האחרון עברתי ברחוב אלנבי עם אדם חשוב מחרה ובדרבנו

נתקל בנו יהודי אחד מת"א ופנה אלינו בולגוני: „זייט שוין נאך מנהג?" כלומר: האם כבר התפללתם מנהג? — כדי לצרפנו, כנראה, למנינו... וזכורני כפסח זה כשישבנו במלוננו הנאה והגדול של בן-נחום בת"א נתעורר וכוח גדול בין התיירים הפולנים ע"א שמירת שבת בת"א. והנה קפץ אחד מהם ואמר: „מה? הן צדיקים גמורים אתם פה ומלאים מצוות כרמו! פוק חזי — טעו התייר הפולני. במכטאו הורשוי — בכל חוצות ת"א. אם תראו אף חנות אחת פתוהה בשבת ואם תשמעו דעש של גלגלים בחוצות ת"א בטועדים. „מהיה נפשות" ממש! הלא אצלנו בורשוי — כך הוא אומר — שהיא עיר ואם בישראל ומרכז היהדות ממש, לא תמצאו שמירת-שבת כמו בת"א „האפיקור-סית" שלכם!... אנכי נודע לי כי חסידי פולניה זנו בת"א ל"רבי" שלהם וכשמתת בית-השואבה נשמעו בהרובות ת"א צעקות: „יחי השטריומיל!"...

ובליל שמתת-תורה — כך מספר לי ער-ראיה — בשעת „ההקפות" בבית-הכנסת הגדול בשבת"א. עמד הנבאי על הדוכן והכי-רזי, כנהוג, בקול רם על הכבודים, ולאחר שהזמן הרב רמתא קרא בכח: „י ע פ ו ד הרב יעקב שלום מאמריקה, מכבד בהקפת ראשונה!" והנה הופיע מ"מזרח" כוכב חדש ברמות יהודי יפה בעל זמן ארוך ופטריכלי, קפוטתי-משי שחורה וצילינדר גבוה וכמריק לראשו — דיבירנד אמריקאי אמתי. שירד מהאניה ביפו — כך ספר — ובא לשמה בשמחת תורה בא"י. לאחר שסבב לדיבירנד עם הנכבדים ונגש הקהל לסדר אותו ואת

קפוטתו, כנהוג, נגלת הדבר כי לא רב ולא מעט מריבירנד זה. אלא פשוט יהודי מת"א. סוחר ידוע ברהיטים, שהתחפש בכונה ובאר לקהל כי בשנה שעברה לא זכה בבהכנ"ס אפילו להקפת קטנה וע"כ הלך אל הספר והכין לו „כרטיס-כניסה" לכבוד ממדרגה ראשונה ברמות ז ק ז ג ד ו ל... כנראה, השתלף הסוחר הזה באספת הסופדים בירושלם וראה כי רק בעלי זקן זכו לעלות על שלחן הנשיאות... וישבו על כסאותיהם כפי מדת זקנם של סופדי ישראל בארצנו... גם המזכיר זכה לעליה רק מפני הזקן המסולסל התלוי לו מאחורי ראשו, והודות למחאתם הנמרצת של הסופדים הצעירים והמגולחים, הושיבו למחרת מזכיר שני שאין לו חתימת-זקן רק זקן אחד גדול ולכן נשאר למטה והתאוון כי לא קונים את ספרו...

ומכיון שאנו מדברים באגודת הסופדים שלנו נימא בה מילתא. רבים מתאוונים כי חסרי-ספרות אנו כעת, כי אין אנו מוכשרים ליצירות ספרותיות מקוריות וכי אין ספרות בארצנו. וההתאוונות הזו „מזדה" היא עכשיו — אפנה בלשונה של חמרה בדיהודה — מבית-מדרשו של קלוזנר יצאה והזעקה הקיפה את כל ספרותנו לאמרי: „גוואלד! ירדה הספרות בארצנו ונתמעטו הקונים העברים. והנה לא אתוכח בדבר „הקונה העברי", והספרות העברית בכלל, כי מה יודע למשל, „מהוסר תרבות" בענינים כאלה? ומטעם זה לא הפצתי להתפרץ גם אני עם יתר ה„סוללים"

על כמת הסופרים בשעת האספה אחרי נאומו של הכהן, אבל לפי עניות דעתי יוצא בכ"ז, שמי שיש לו מה להגיד באמת ויודע להסתגל אל לבו ושפתו של העם, הריוהו מוצא לו תמיד קונים וקופצים לאפים וגם דעת-קהל וערב-שבת יוכיח!... לא זכיתי להשתתף בנעילת האספה ולשמע את ה„קדיש יתום" של המשורר הצעיר מיפו שעמד ואמר בקול-רם: „יתגדל ויתקדש" במקום שירי-התקוה, ואולם חושש אני — והלואי שאשקר! — שסופה של אגודת-הסופדים שלנו יהיה ממש כסופו של „המרכז" לתרבות ולספרות, שנוסד למחרתו לשם „קנאת סופרים" בתל-אביב... כי אם קנאת-סופדים תרבה חכמה איני יודע, אבל שהיא תרבה תחרות ושטות, כזה אין כל ספק, והצעת „הצמצום" של היוקטד'ל הצהבהב באספת הסופדים תוכיח!... * * *

ומרב שיתי שכחתי כלל לספר לכם, חביבי, כי בשעת התקלה של נעילת ביו"כ זה צעקו אנשי בית-הכרם ותלפיות בקול רם: „אבינו מלכנו, מהוק לנו ברחמי הרבים את ש ט ר י ה ו ב ו ת י נ ו!" ופניהם אל הבנקים... וכשהייתו בחיפה והוזמנתו לחנוכת-הבית של אחד מתלמידי ב"בת-גלים", שמעתי את הכרכה שיצאה מפי כלם: „יהי רצון שתזכה לשבת בבית של ד!"... אנכי מספר לי תלמידי מ„המניו הנודד" שסבב בבתי-הכנסיות בימים-נוראים כי ראת יהודי חנוני פשוט, שמתב ברמעות שליש על „אבינו מלכנו" זה, וכששאל אותו על סבת הכביה המלח הזו, אמר לו: ואיך לא אבכה?

מילא, את החובות הגדולים עוד אפשר לסדר באיזה אופן שהוא, וכי יש להם ברירה אחרת לבעלי-החובות, אבל מה לעשות ב ש ט ר י חובותינו? (בז' רגון: שטרי חובות — חובות קטנים). * ולא רק תלמידים יש לי בבתי-הכנסת אלא גם תלמידות צנועות, המוסרות לי את כל הנעשה ונשמע בעזרת-נשים. בין תפלת „כל נדרי" ומעריב — כך ספרה לי תלמי-דתי — עמד הרב ב. ב. „חורבה" והטיח מענינא-דיומא לפני הקהל הרב והיפה בעב-דית. יהודיה אחת מהעיר העתיקה שישבה בעזרת-נשים, בשמעה את הדרשה העברית, נזעקה פתאום: „כמה הוא מדבר שם ה"טפש" הזה? — „העבריישי?"... הרימה שתי ידיה ועיניה ואמרה: „רביש"ע! הלואי שיבא כבר משיח ונפטר פעם מהעברית שלהם!... * * *

ואין שמחה בלא קטטה, ביחוד בבתי-הכנסיות שלנו, בעש"ק, בהות"מ סכות, פרצה מלחמה שלמה בביהכנ"ס העליון לבית-ישראל. וכל כך למה? — פשוט, משום שאחד המתפללים נגש אל כנופית יהודים שעמדו ושהחו בפרוודורי, כנהוג, ואמר להם לחידודא שהכת השחורה אינה יכולה לשלח הפעם בשמחת בית-השואבה-מחמת שמנינם הזקן ממכה ירד מכסאו כמחילה, אחד מאנשי הכת שעמד מן הצד ושמע התרגו מאד, וצעק בקול רם שאלה העומדים מצד הרב קוק אינם אלא כופרים גמורים ר"ל ואינם מגיעים אפילו לקרסולי הבידואים של הזקן שעשה „ויברח" לפדן-ארם. הקהל נסה להרגיעו ואולם הוא צעק עוד יותר והתחיל דופק באגרופו, כמובן, שגם מהצד השני

הוננו באגרופים והיה „ליהודים"... אחרי שהפרידו בין הדבקים, נרש הנבאי את בעל האגרוף מבית-הכנסת כחרפה גדולה, באמרו שמכיון שכל המתפללים כאן הם עומדים מצד של הרב קוק, אינו רשאי להתפלל יותר עם „כופרים"... * * * ואם לא תגידו בנתי, אנלה לכם בסוד כי בליל שמתת-תורה התחמקתי בחשאי מ„הקפות" של בית-הכרם וברחתי לירושלם עיה"ק כדי לסב על בתי-הכנסיות ולראות בשמחת-תורה של אחב"י, כמנהגי בקדש בכל שנה, ואוהב אני לעמד בפנתי בביהכנ"ס של נסים בק, בשעה שכל השטריומליך מתלכ-דים למזנבת אחת גדולה ושעירה המתרוכמת ברקוד כרוב ענקי ונהנה אני מאד ביחוד מהתימני בעל הקפילוש האשכנזי המרקד רקוד החסידים. עברתי דרך סימטאות אפלות בעיר העתיקה, שוטטתי בחוצות ירושלם עד שהגעתי לחסידי קרלין בליות תלמידתי הצנועה שנחבאה אחואי מפתח הנבאי... * * *

ובעברי במאה-שערים ראיתי את הרשן השו-טה שיצא במחולות עם החלוצים, הוא שר: „עוזר דלים הושיעה נא! והם ענו „אל יבנה האק א טשיינעק"! והרב הנורטקליפי נגש לאחד מתלמידי ושאל: „הגם ר' עזמות שלכם כאן?" וענה לו תלמידי בלשון התגרה: „ל כ ס ולא לו? הקהה את שנוי"... וכשראיתי בכל בתי-הכנסיות של החרדים והחפשים את הזקנים והצעירים עוסקים בשמחה ובהוללות קצתי חשבתי על התורה לע שלנו שחטפוח ידי אחב"י מתוך ארון-הקדש ושמתו בה ושרו עליה ורקדו עמה בכל בתי-המדרשות.

ראיתי את התינוקות שעמדו במ"ש על הספסלים ואחזו בידיהן דגלים מגוונים ותפוחים אדומים תקועים בהם ונרות עם הבולות דולקים עליהם ושתי עינים שחורות וצנועות מציצות מלמעלה בעזרת-נשים העשויה כלול אצל החסידים, והקהל מרקד עם ספרי התורה ועושה הקפות מסביב לשל-חן, מסביב לשלחן הקרוש.. הידים אוחות בתורה ומחבקות אותה, השפתים נושקות והרגלים — קופצות והפיות שרים... * * * ואחר כלות השירה והרקודים, נתרוקנו בתי-הכנסיות והתורה נשארה לבדה בארון הקדש, בתוך הארון האפל... * * *

ראיתי שקט נמור בבית-המדרש, הנרות כבו, ולי נדמה רגע כי התורה-לי זו שחבקות הלילה כמה ידים נורטקליפיות — עומדת בארון ובוכיה... * * * ואולם, תלמידי החביבים, אל דאגה! ששה-עשר אלף דונם קרקע נקנו בעמק — זהו העיקר! וגם קונצרטים יש לנו ב"ה. בשבוע הבעל"ט נזכה לשמע את הזמרה היפה והעברית של הגברת זלבה חי ויהיה: „הי-געלעכט"! ויש לנו גם תערוכות יפות ממד-אות הארץ של צוקרמן במנדל-דוד, של זריצקי בחיפה ושל גור-אריה וברמן ב„בצל" אל" ויש כבר שלט עברי על משרדי הפיק"א ומה חסר לנו עוד? רק מליונים פונטים לגאולת הארץ ומיליון אחד לכהפ"ח — עזמות